

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Сюй Міньї «Формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Звернення дисертантки до заявленої у межах дисертаційного дослідження проблеми набуває особливої *актуальності*, перш за все, у зв'язку з тим, що сьогоденні реалії ефективної професійної діяльності фахівця-музиканта потребують постійної комунікації як на рівні міжкультурної та міжособистісної взаємодії, так і у процесі художньо-творчого фахового саморозвитку у мистецькому освітньому просторі. *Доцільність* наукового пошуку за згаданим напрямком зумовлена специфікою арт-комунікаційної взаємодії, котра є наріжним каменем художньо-педагогічної діяльності фахівця-музиканта з тими, хто навчається задля пізнання ними світу через твори музичного мистецтва та уможливлює співтворення певного музичного продукту. *Своєчасність* розгляду означеної проблеми зумовлена й необхідністю розв'язання низки існуючих наразі суперечностей, слушно виокремлених здобувачкою.

Значущість виконаного дослідження підсилюється також і відповідністю його проблематики до тематичного плану дослідної роботи кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського і становить складову комплексного дослідження з теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю у контексті соціокультурної парадигми». Тож маємо засвідчити, що актуальність, своєчасність та доцільність дослідницького пошуку з проблеми формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки є дійсно на часі.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних)

Наукова новизна дослідження є беззаперечною. Оскільки поставивши за мету теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку методики формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки, дослідниця ретельно й послідовно розв'язувала поставлені завдання щодо з'ясування феноменології художньо-

комунікативних умінь у сучасному науковому дискурсі, визначення компонентної структури досліджуваного утворення та представлення методичного забезпечення його формування, а також розробки критеріально-рівневого інструментарію задля перевірки ефективності запропонованого методичного забезпечення під час експериментальної перевірки у початковому процесі.

Визначений вектор дослідницького пошуку дозволив дисертантці представити науково обґрунтовані та експериментально перевірені результати виконаного дослідження, що мають наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми, до яких відносяться:

- **Обґрунтування сутності ключових категорій дослідження:** «художньо-комунікативні вміння» як поєднання низки складних фахових дій, які уможливають активне художнє спілкування учнів із творами музичного мистецтва (зокрема фортепіанного) у процесі міжособистісної взаємодії через обмін музичною інформацією, конкретними емоціями, ідеями на основі діалогічного спілкування під час сприйняття, розуміння, усвідомлення, осмислення, інтерпретації (художньої та виконавської) та адекватної оцінки задля власного творчого вираження та «формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва», що потрактовується авторкою як складний багатоаспектний процес, який дозволяє сформувати у здобувачів вищої освіти необхідні вміння налагоджувати стосунки між співрозмовниками (у тому числі педагогічними).

- **Структура формування художньо-комунікативних умінь** майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки, представлена у взаємозв'язку, взаємозалежності та взаємодії мотиваційно-організаційного, пізнавально-чуттєвого, діяльнісно-творчого та рефлексивно-оцінювального компонентів.

- **Авторська методика формування художньо-комунікативних умінь** майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки, розроблена в опорі на визначені наукові підходи та принципи (загальнопедагогічні й специфічні), що, завдяки розробленим дисертанткою педагогічним умовам, формам, методам та критеріально-рівневого інструментарію уможливило перевірку релевантності запропонованої методики та довести ефективність її впровадження у навчальний процес ЗВО.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

До досить вагомих результатів проведеного дослідження, що складають його *теоретичну значущість* необхідно віднести той факт, що у процесі наукових розвідок дисертантці вдалося прослідкувати феноменологію ключової

категорії дослідження «художня комунікація» через аналіз, систематизацію й узагальнення таких дотичних до неї понять, як «комунікація», «художня комунікація», «художня-педагогічна діяльність» та *уточнити* власне їх розуміння у контексті досліджуваної проблеми, а також *удосконалити* зміст, форми та методи формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки. Заслугує на схвалення й *практичне значення* отриманих результатів, що полягає у підтвердженій можливості застосування методики формування художньо-комунікативних умінь у закладах вищої освіти для забезпечення потреб фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва й у мистецько-педагогічній освіти в цілому.

4. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Експертиза дисертації дає підстави стверджувати, що високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих дослідницею та їхня достовірність, забезпечується міцною теоретико-методологічною базою щодо аналізу базових категорій «художньо-комунікативні вміння» та «формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва» у проєкції на процес фортепіанної підготовки. Це забезпечило підґрунтя для виявлення їхньої сутності та структурних компонентів формування досліджуваного утворення на основі виокремлених наукових підходів та принципів, а також обґрунтувати авторську методику процесу формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва під час фортепіанної підготовки за рахунок представлення педагогічних умов, форм, методів його реалізації згідно поставленої мети й розв'язуваних завдань дослідження.

Заслугує на схвалення й той факт, що експериментальна робота щодо впровадження методичного забезпечення формування досліджуваного утворення здійснювалася здобувачкою за чітко розрахованим алгоритмом дій. Це стосувалося як діагностики наявного рівня художньо-комунікативних умінь студентів-музикантів в експериментальній та контрольній групах, згідно поставлених на *констатувальному* етапі завдань та розробленого діагностичного інструментарію вимірювання, так і під час подальшої дослідно-експериментальної роботи з перевірки ефективності авторської методики формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки згідно розробленого критеріально-рівневого апарату під час *формувального експерименту*, яка полягала у поетапному (мотиваційний, імплементаційний, творчо-результативний) впровадженні методичного забезпечення із дотриманням визначених педагогічних умов з відповідними до кожної з них формами і методами та їхньої реалізації в експериментальній групі.

Для встановлення достовірності результатів констатувального та формувального етапів експерименту авторкою було здійснено порівняльний аналіз рівнів сформованості досліджуваного феномена, котрий показав значне зростання рівнів сформованості художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в ЕГ та незначні зміни у КГ порівняно з констатувальним експериментом. Отже, результати експериментальної роботи, проведеної на завершальному етапі дослідження, підтвердили вдалий симбіоз запропонованих авторкою вагомої теоретико-методологічної бази й ретельно продуманого методичного забезпечення формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва та довели ефективність розроблених педагогічних умов його реалізації у процесі фортепіанної підготовки. Подані у дисертації висновки й рекомендації стали логічним завершенням проведеного дослідження

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

З огляду на представлені здобувачкою результати дослідження, що є новими, оригінальними й вирізняються глибоким розумінням та адекватним застосуванням методологічного підґрунтя, що повністю відповідає обраній на рівні дисертаційного дослідження проблематиці, маємо підстави стверджувати, що основні результати науково-дослідницького пошуку отримані дисертанткою особисто й дійсно характеризуються науковою новизною та практичним значенням для формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки.

Достовірність і вірогідність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу; застосуванням під час наукового пошуку різнорівневих підходів та принципів; використанням як загальноприйнятих, так і специфічних для даної проблеми методів наукового пошуку; адекватною репрезентативною вибіркою; застосуванням при обробці результатів методів математичної статистики, що сприяло отриманню гранично точних результатів дослідження щодо формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки.

6. Апробація результатів дослідження та повнота викладу в опублікованих працях

Апробація отриманих дисертанткою результатів дослідження проводилась через виступи та доповіді на міжнародних конференціях: «Освіта для ХХІ століття: виклики, проблеми, перспективи» (Суми, 28 жовтня 2022 року), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, 22 європейський та національний виміри зміни» (27-28 квітня 2023 року). Отримані наукові

результати обговорювалися на щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Основні результати дослідження відображено у 6 публікаціях авторки, з яких: 3 статті в наукових фахових виданнях України, 3 праці апробаційного характеру. Такій обсяг і якість публікацій може вважатися достатніми, оскільки основні теоретичні положення та результати дослідницько-експериментального пошуку достатньою мірою висвітлено у представлених наукових та апробаційних публікаціях авторки, а їхній зміст відповідає вимогам чинним документам щодо порядку присудження ступеня доктора філософії.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження її об'єкт і предмет, мету та завдання; подано теоретико-методологічне підґрунтя дослідження; аргументовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях. Структура роботи не викликає заперечень, дисертацію оформлено згідно чинних вимог.

У першому розділі, присвяченому визначенню теоретичних основ формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки, Сюзі Міньї дослідила феноменологію та сутність художньо-комунікативних умінь, а також представила компоненту структуру формування досліджуваного утворення. Так, детальний аналіз наукового доробку сучасних науковців щодо похідних складників («комунікація», «художня комунікація», «художньо-комунікативна діяльність») базового поняття з позицій філософського, діяльнісного, діалогічного підходів, дозволив здобувачці запропонувати власне визначення категорії «художня комунікація» як такої, що здійснюється через мистецтво й забезпечує передачу й осягнення важливих загальнолюдських цінностей, сприяє розвитку особистості й передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію автора (художника, композитора) та реципієнта (глядача, слухача), тобто, суб'єкт-суб'єктні відносини між учасниками процесу спілкування. У такому контексті, художньо-комунікативну діяльність здобувачка визначає як взаємодію слухача, глядача з твором мистецтва з метою збагачення внутрішнього особистісного світу індивіду шляхом присвоєння емоційного й духовного досвіду людства, закладених у творах мистецтва й узагальнює художньо-комунікативні вміння необхідні для здійснення якісної, ефективної та успішної навчальної діяльності, у тому числі фортепіанної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Таке вагоме підґрунтя стало основою для розробки компонентної структури формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки, що мотиваційно-організаційний, пізнавально-чуттєвий, діяльнісно-творчий, рефлексивно-оціночний компоненти, змістовні характеристики кожного з них подано у підрозділі 1.2. Кожен із виокремлених здобувачкою компонентів досліджуваного педагогічного явища має власні змістові характеристики.

На особливу увагу заслуговує зміст матеріалів *другого розділу* дисертації, де обґрунтовуючи методологічні та методичні засади формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки, дисертанткою було з'ясовано *методологічні підходи* (системний, синергетичний, діяльнісний, культурологічний, аксіологічний, герменевтичний, середовищний), окреслено *загальнопедагогічні* (цілісності, культуровідповідності, естетичної спрямованості, індивідуалізації, рефлексивності, людиновідповідності, інтегративності, взаємодії) та *специфічні* (забезпечення можливості альтернативного вибору художньо-комунікативних стратегій поведінки, досягнення гармонії інтелектуального та емоційного «фону» взаємодії у процесі мистецького спілкування, актуалізації діалектичної єдності етичного та естетичного начала в освоєнні студентами мистецтва, орієнтації на цінності «діалогу культур», тотожності цілепокладання художньо-комунікативних дій викладача і студента, взаємодії базової та варіативної музичної освіти, креативності, творчої активності) *принципи*.

Заслуговують на схвалення й розроблені авторкою педагогічні умови формування досліджуваного та методи їх реалізації. Так, перша педагогічна умова, *забезпечення розвитку цілеспрямованої мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до здійснення художньої-комунікативної діяльності*, спрямовувалася на зацікавленість студентів-музикантів до здійснення художньо-комунікативної діяльності у процесі фортепіанної підготовки, передбачала застосування низки відповідних *методів* (синхронічний аналіз, діахронічний аналіз, синектика, створення ситуації успіху, проблемне навчання, проектна діяльність), котрі сприяли формуванню досліджуваного утворення. Друга педагогічна умова, *створення художньо-комунікативного освітнього середовища в ЗВО у процесі фортепіанної підготовки*, уможливила формування позитивного ставлення до навчання, активну позицію студента (налаштовувала на отримання результату у виконавській, художньо-педагогічній діяльності та художній комунікації) для досягнення якої застосовувалися методи взаємного оцінювання, рефлексивної дискусії, перефразування. Третя педагогічна умова, *налагодження діалогічної взаємодії у процесі спільної творчості викладача та студента*, сприяла формуванню у студентів навичок активного слухання, через застосування низки традиційних методів (дослідницька бесіда, робота в парах або малих групах, драматизації). І

нарешті, четверта умова, *впровадження у процес фортепіанної підготовки творчих технологій формування художньо-комунікативних умінь* передбачала розширення меж використовуваних традиційних технологій через застосування технології мережевого мистецтва, рольової гри «Музичний редактор», смарт-методу кооперативного навчання.

Особливий науковий інтерес викликає потужна дослідно-експериментальна робота, результати якої подано у *третьому розділі*. Послідовно і системно дисертанткою представлено процедуру проведення педагогічного експерименту щодо впровадження у процес фортепіанної підготовки авторської методики за визначеними компонентами й педагогічними умовами, котра відбувалася протягом *трьох етапів* (мотиваційного, імплементаційного та творчо-результативного). Кожен із етапів мав свою мету й завдання та потребував відповідних методів, проте всі етапи педагогічного експерименту підпорядковувалися загальній меті - перевірці ефективності авторської методики формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки. Методи математичної статистики, застосовані для перевірки ефективності запропонованої методичного забезпечення довели правомірність та результативність її використання.

Отже, мета дослідження була досягнута, завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження. Тож маємо підстави для представлення дисертації до публічного захисту.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях

Маємо засвідчити, що у процесі аналізу змісту дисертаційного дослідження та низки наукових публікацій дисертантки випадків недотримання академічної доброчесності не виявлено. Використані у дисертації матеріали наукових праць дисертантки, котрі були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дослідження, вказані в анотації дисертації й самоплагіатом не вважається.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих Сюй Міньї результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти й висловити певні зауваження та побажання:

1. В якості методологічної основи формування досліджуваного педагогічного явища, дисертанткою розглянуто значну кількість наукових підходів, проте характеристика кожного з них представлена нерівномірно (2.1.). Варто було б більш детально зупинитися на ролі синергетичного,

- герменевтичного, середовищного підходів та особливостях їхнього впливу на формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки
2. На нашу думку, позитивною є поділ визначених здобувачкою принципів формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва на загальнопедагогічні та специфічні. Але робота значно виграла б, якби Сюй Міньї вдалося прослідкувати відповідність та взаємозв'язок загальнопедагогічних та специфічних принципів із виокремленими методологічними підходами (стр. 83)
 3. Робота набула б більшої ваги, якби слушно запропоновані авторкою етапи розгортання авторської методики під час формувального експерименту були схарактеризовані більш детально і розлого
 4. Науковий інтерес становить запропонована авторкою організаційно-методична модель формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки (Рис. 3.3. с.118), що складається з цільового, теоретико-методологічного, процесуального та результативного блоків. Робота набула б абсолютної довершеності, якби у процесі експериментально-дослідної роботи було перевірено й представлено в описовому вигляді динамічну взаємодію всіх зазначених у моделі складових.
 5. Робота набула б більшої глибини, якби дисертантка більш прискіпливо попрацювала над добorem сучасних творчих технологій у процесі формування діяльнісно-творчого компоненту художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Зазначені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична цінність.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їхню теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертаційна робота «Формування художньо-комунікативних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки» є актуальним, цілісним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні завдань, аргументованістю теоретичних положень і висновків та практичним значенням, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р., пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової ради про присудження ступеня доктора

філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка, Сюд Міньї, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую

Проректор з наукової роботи

Ліля КЛОЧЕК